

@europa 16

EEN KRITISCH EMAIL EN FAXMAGAZINE OVER EUROPA WWW.ATEUROPA.NL VERSCHIJNT ELKE 2 WEKEN OP ZATERDAG
1^E JAARGANG, NUMMER 16, VRIJDAG 21 DECEMBER 2001

Gebrekkige voorbereiding oorzaak problemen rond top Laken

Van Staden: 'Ministers van Buitenlandse Zaken te druk met eigen buitenlands beleid'

'Een betere voorbereiding van de Europese Raad in Laken had de ruzie over agentschappen kunnen voorkomen,' aldus Piet Dankert, oud-staatssecretaris van Europese Zaken. Jean Luc Dehaene, oud-premier van België, pleit daarom voor een Minister van Europese Zaken die de voorbereiding van de Europese Raden gaat coördineren. Dankert is sceptisch. 'Het is maar de vraag of regeringsleiders hun Minister van Europese Zaken voldoende vertrouwen zullen geven.'

'Een Europese Raad is het moment waarop de regeringsleiders aan het Europese volk kunnen laten zien dat zij de steun en begrip voor het Europese project verdienen' aldus Alfred van Staden, directeur van Instituut Clingendael.

Zo bekeken heeft de Europese Raad van Laken van vorige week de regeringsleiders waarschijnlijk weinig opgeleverd. Hoewel besloten werd tot de instelling van de Conventie, de belangrijke adviesgroep die de hervorming van de Europese Unie gaat voorbereiden, verloren de regeringsleiders zich vervolgens in een knallende ruzie over de verdeling van de Europese agentschappen. Van Staden: 'Het besluit om de conventie te starten is goed voorbereid. Daarom is het gelukt daarover overeenstemming te bereiken. Dit lag voor de verdeling van de agentschappen anders. Ook het besluit over de uitkomsten van de conventie in 2004 moet dus goed voorbereid worden.'

Piet Dankert, oud staatssecretaris van Europese Zaken, denkt ook dat voorbereiding cruciaal is. 'De ruzie over agentschappen had voorkomen kunnen worden door de

Algemene Raad (waarin de ministers van Buitenlandse Zaken plaats hebben) dit goed te laten voorbereiden. Deze functioneert echter nauwelijks meer.'

-Vervolg pagina 5 -

Inhoud @europa

PAGINA 2: Kievit op de loop met EU

PAGINA 3: Rusland en EU ook economisch samen

PAGINA 4: Vervolg pagina 1: Nationaal Veto

PAGINA 5: Vervolg pagina 1: Laken

PAGINA 6: Column Jurgens: Een wijs besluit

Nationaal veto blokkeert Politieke Unie

Plooi (VVD): 'Totale verlamming EU na uitbreiding'

Volgens het D66-Kamerlid Hoekema toont de top van Laken aan dat het waarschijnlijk niet lukt om vóór de uitbreiding het nationale vetorecht binnen de Europese Unie in te perken. Hoogleraar politicologie Thomassen voorziet een 'onwerkbaar situatie die Europa zal beperken tot economische gemeenschap zonder Politieke Unie.'

Afgelopen weekeinde werd door de Europese regeringsleiders de Verklaring van Laken gepresenteerd over de toekomst van de

Europese Unie. Daarin worden een aantal vragen geformuleerd, waarop de regeringsleiders op de Intergouvernementele Conferentie in 2004 een antwoord moeten formuleren. Opvallend afwezig in de Verklaring van Laken is de vraag of de EU-lidstaten ook in een uitgebreide Europese Unie hun uitgebreide vetorecht behouden of dat er meer op basis van gekwalificeerde meerderheid besloten moet worden. Het Verdrag van Nice van 2000, dat de Unie klaar moest maken voor de aanstaande uitbreiding, liet het invoeren van meer

meerderheidsbesluitvorming ook al liggen. De Nederlandse voorstellen om op het gebied van bijvoorbeeld handels-en immigratiepolitiek met gekwalificeerde meerderheid te besluiten, haalden het bijvoorbeeld niet. Bij ongewijzigd beleid zullen ook de tien of meer nieuwe EU-lidstaten een vetorecht krijgen. De angst bestaat dat dit de toch al moeilijke besluitvorming in de EU er niet gemakkelijker op maakt.

- Vervolg op pagina 4 -

Onderdrukking regionale tradities gevaar voor steun EU

Sicco Heldoorn, gedeputeerde voor de PvdA van de provincie Friesland, is tegen het verbod van de Europese Commissie op het rapen van kievitseieren. 'Er zou veel meer ruimte moeten zijn voor regionaal beleid.' Jan Mulder, Europarlementariër voor de VVD, is het hier mee eens en meent dat dan ook andere regionale tradities als stierenvechten moeten blijven bestaan.

Afgelopen augustus vroeg Eurocommissaris Wallström van milieu op basis van de Europese vogel- en habitatrichtlijnen aan Laurens Jan Brinkhorst, Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, om het rapen van kievitseieren in Nederland te verbieden. De provincie Friesland en de Bond van Friese Vogelbeschermings Wachten proberen nu een regeling te ontwerpen die binnen de Europese vogelrichtlijnen past, waardoor het verbod voorkomen kan worden.

Bewegingsvrijheid voor de regio's

Sicco Heldoorn, gedeputeerde voor de PvdA van de provincie Friesland, verzet zich tegen Europese inmenging op dit terrein. 'Er zou veel meer ruimte moeten zijn voor regionaal beleid, zodat men op regionaal niveau niet telkens tegen een waslijst van Europese criteria oploopt. Te weinig bewegingsvrijheid voor de provincies doet het enthousiasme van de bevolking in de regio's voor de Europese Unie afnemen.' Paul Turken, oud-directeur van reclamebureau FHV-BBDO, vindt ook dat de ruimte voor regionale folklorie juist noodzakelijk is voor een positief beeld van 'Europa' bij de burgers. 'De regio's zijn de plaatsen waar het gemeenschapsgevoel van de burgers gecreëerd wordt en samenlevingsvraagstukken besproken worden.

Het behoud van folklorie, zoals bijvoorbeeld het rapen van kievitseieren, is hierbij een belangrijke factor en draagt bij aan de autonomie van een regio. Wanneer deze in het geding komt vermindert de steun van de bevolking voor de Europese Unie.'

Hand in eigen boezem

Niettemin denkt Turken dat Nederland in dit specifieke geval zelf de oorzaak is van de problemen. 'Het probleem is begonnen met het aan de kaak stellen van een Franse folklorie door Nederlandse Europarlementariërs. Achteraf kritiek leveren op interpretatie van dezelfde richtlijnen van de Europese Unie is inconsequent. Als wij zo graag de tradities van anderen willen aanpakken zullen we consequent moeten zijn en zelf ook voldoen aan de Europese richtlijnen.' Anne Osinga, voorzitter van de Bond van Friese Vogelbeschermings Wachten, wil zich echter niet neerleggen bij het Europese verbod: 'Het rapen van kievitseieren, en de daarbij behorende nazorg voor nestelende kievieten, is voor het natuurbehoud van groot belang.'

Dan ook stierenvechten

Hoe moet worden omgegaan met regionale folklorie is volgens Dick Michel, afgevaardigde van de provincie Friesland bij de Europese

Unie, minder eenvoudig dan het lijkt. Vooral omdat niet iedereen het eens zal zijn met het toestaan van minder onschuldige volksgebruiken. 'Het instellen van uitzonderingsbepalingen om regionale folklorie te behouden zou een oplossing kunnen zijn voor ons probleem. Maar daarmee loop je wel de kans dat minder onschuldige regionale gebruiken als het stierenvechten ook onder de uitzonderingsregelingen komen te vallen.' Jan Mulder, Europarlementariër voor de VVD, is voor minder centrale regelgeving van de Europese Unie. 'De lokale overheden moeten voldoende vrijheid krijgen om tradities te kunnen behouden, mits diersoorten hierdoor niet uitsterven. Dit geldt ook voor tradities in andere Europese regio's, zoals bijvoorbeeld het stierenvechten in Spanje. Juist voor lokale aangelegenheden dient de nadruk te liggen op vrijheden binnen de Europese wetgeving.' Michel geeft aan dat het lastig zal blijken grenzen te trekken. 'Het is heel moeilijk voor de verschillende lidstaten om overeenstemming te bereiken over welk deel van de regionale folklorie wel toegestaan wordt en welk deel niet. Dat kan jaren gaan duren.'

Sceptis over mogelijkheden economische toenadering Rusland-EU

Ellman (UvA): 'Russen hebben geen vrijhandel maar protectie nodig'

Ksenia Yudaeva, lid van het Russische Centre for Economic and Financial Research, denkt dat Rusland voor 2005 tot de Europese Economische Ruimte (EER) toe kan treden wanneer de Europese Unie voldoende concessies doet. Michael Ellman, hoogleraar Algemene Economie aan de Universiteit van Amsterdam, ziet dit niet zitten. 'Eerst moet de Russische economie veel verder hervormd worden.'

In de conclusies van het Belgisch voorzitterschap die op de top van Laken werden gepresenteerd wordt gesproken over de uitwerking van het concept van de gemeenschappelijke Europese Economische Ruimte (EER) om het strategisch partnerschap tussen de Unie en Rusland te versterken. Op dit moment onderhandelt Rusland ook over toetreding tot de Wereldhandelsorganisatie (WTO). De vraag is of dit openingen biedt voor Rusland om toe te treden tot de bestaande Europese Economische Ruimte. Dit is een vrijhandelsgebied, dat verder gaat dan de WTO-afspraken, waar de EU en Noorwegen en IJsland deel van uitmaken. Voor hun toetreding tot de Europese Unie maakten ook Finland, Oostenrijk en Zweden deel uit van de EER.

Vrijhandel

Ksenia Yudaeva lid van het Russische *Centre for Economic and Financial Research* is voor toetreding van Rusland tot de EER. 'In Europa gaan stemmen op die Rusland op korte termijn zouden willen laten toelaten tot de EER. Dat is zeer positief en zou voor 2005 moeten kunnen. Helaas staan de politici en de Russen hier zelf niet om te springen.' Michael Ellman hoogleraar Algemene Economie aan de Universiteit van Amsterdam en auteur van het boek *The Destruction of the Soviet Economy* legt uit waarom de Russen sceptisch zijn. 'Europa wil op dit moment sneller de handelsrelaties intensiveren dan Rusland. Een lidmaatschap van de EER brengt voor de Russen bij de

huidige stand van de economie vooral nadelen met zich mee. Als Rusland haar auto- en andere zware industrie wil behouden heeft zij de komende tijd protectionisme nodig, geen vrijhandel. Toetreding van Rusland tot de EER op korte termijn is daarom te ambitieus. Eerst moet de Russische economie veel verder hervormd worden.' Yudaeva noemt het slagen van het ambitieuze plan afhankelijk van de opstelling van de Europese Unie. 'De bevolking is bang voor nog meer werkloosheid door het verlies van de zware industrie. Om het plan te kunnen verkopen zijn de Russische politici afhankelijk van de concessies die Europa wil doen.'

Europees belang?

Sherle Schwenninger, lid van de Amerikaanse denktank *The New America Foundation* legt uit hoe de Amerikanen tegen de economische toenadering tussen Rusland en de Europese Unie aankijken. 'Amerika houdt de economische toenadering tussen Europa en Rusland kritisch in de gaten. Vooral omdat het ook gaat om grote oliebelangen. In principe staan de Verenigde Staten positief wel tegenover elke stap die tot meer vrijhandel leidt.' Volgens de Duitse oud-ambassadeur in Rusland en Nederland Otto von der Gablenz staan de Russen historisch gezien niet zo positief tegenover vrijhandel met het buitenland. 'De angst van de Russen dat Europa alleen maar op de natuurlijke rijkdommen van het land uit is is van alle tijden. Toch is er sinds de val van de muur wel

iets veranderd. De meeste Russen zien nu dat de mogelijkheden voor Rusland om profijt te trekken van haar natuurlijke rijkdommen en de hoog opgeleide bevolking liggen in economische openheid. Het aanhalen van contacten op economisch gebied tussen Rusland en de EU is daarom een logische stap.' Ellman benadrukt dat voor de Europeanen ook nu nog de belangen juist liggen in de natuurlijke rijkdommen van Rusland. 'Rusland exporteert grote hoeveelheden grondstoffen en olie naar de Europese Unie. Tegelijkertijd zie je dat bedrijven uit de Europese Unie minder in Rusland dan in bijvoorbeeld Polen investeren.' Juist die investeringen moeten volgens Yudaeva omhoog. 'Door toe te treden tot de EER zullen de buitenlandse investeringen banen scheppen in Rusland. Zo kan de werkloosheid die in de zware industrie ontstaat opgevangen worden.' Schwenninger denkt dat de Europeanen buiten oliebelangen ook andere motieven hebben. 'Door de WTO en EER onderhandelingen parallel te voeren kunnen de Europeanen zaken die zij traditioneel belangrijk vinden, zoals milieu en arbeidsvoorwaarden, beïnvloeden in Rusland. Daarnaast kan een opener Russische economie grote voordelen hebben voor de kandidaat-lidstaten. Na de val van de muur hebben deze zich volledig op het Westen gericht. Meer handel met Rusland zou de economieën van de kandidaat-lidstaten versterken en zo het integratieproces versnellen.'

Elly Plooi, Europarlementariër voor de VVD, riep mede om deze reden vorige maand de Nederlandse Tweede Kamer tevergeefs op om het Verdrag van Nice niet te ondertekenen. 'Uit het feit dat het punt van meerderheidsbesluitvorming in de verklaring van Laken nu weer ontbreekt, is zichtbaar wat er gebeurt wanneer dit soort zaken alleen aan de regeringsleiders wordt overgelaten. Deze willen hun veto's niet snel opgeven. Het stagnerende effect van het veto, zoals in Laken bij de koehandel rondom de vestigingsplaatsen van agentschappen, zal na de toetreding van nog meer landen logischerwijs vaker voorkomen. Dat betekent een totale verlamming van de Unie.' Jan Hoekema, Tweede Kamerlid voor D66, heeft weinig hoop dat de top in 2004 op succesvol zal zijn. 'In Laken zagen we de tendens van renationalisering, die in Nice al zichtbaar was, voortgezet. In dit opzicht was er sprake van een dubbele terugslag. Naarmate er meer gebruik wordt gemaakt van het veto, zullen landen er ook minder gemakkelijk afstand van doen.'

2004: laatste kans

Hoekema wijst erop dat het punt desondanks vóór de uitbreiding geregeld moet zijn. 'Het toelaten van meer meerderheidsbesluitvorming is op zichzelf ook een besluit dat unaniem moet worden genomen. Naarmate er meer leden bijkomen, wordt dit moeilijker. Temeer daar de kandidaat-lidstaten in Centraal-en Oost-Europa, die nog maar net hun nationale soevereiniteit hebben teruggewonnen, deze niet zo snel zullen opgeven. 2004 is dus de enige redelijke kans om de club nog op orde te brengen.' Petr Drulák, vice-directeur van het Praagse Institute of International Relations, vindt het juist helemaal niet erg als dit niet lukt. 'Het is uit het oogpunt van legitimiteit niet in orde dat de toekomstige lidstaten van dergelijke belangrijke beslissingen worden uitgesloten.' Het is volgens Drulák niet zo dat er na de uitbreiding niets meer aan het probleem gedaan kan worden. 'Binnen de Tsjechische politiek bijvoorbeeld bestaan over het nationale veto heel verschillende opvattingen, die de tegenstellingen in de huidige EU reflecteren. In andere toetredingslanden is dit ook zo'.

Geen Politieke Unie

Jacques Thomassen, hoogleraar politicologie aan de Universiteit Twente, ziet verregaande consequenties wanneer niets aan het nationale veto gedaan wordt. 'Er zal na de uitbreiding een onwerkbaar situatie ontstaan, het wordt een soort Laken in het groot: daar konden de regeringsleiders geeneens overeenstemming bereiken over de vestigingsplaats van agentschappen. De Europese Unie zal daarom waarschijnlijk een strikt economische gemeenschap blijven, zonder Politieke Unie. Dit is precies wat sommige regeringsleiders willen, maar er ontstaat hier wel een inconsistentie, omdat de Economische en Monetaire Unie onherroepelijk vraagt om politieke maatregelen.' Plooi signaleert dit spanningsveld nu al. 'Aan de ene kant kondigden de Europese leiders op de Top in Lissabon in 1999 aan dat Europa de meest competitieve economie van de wereld zou worden, maar om tot een gemeenschappelijk Europees patent te komen lukt maar niet. Alle nationale regeringen willen hun eigen patentbureautjes behouden en de patenten in de eigen taal hebben.'

Minister van Europese Zaken

Jean Luc Dehaene, de oud-premier van België die op de top van Laken tot vice voorzitter van de conventie werd benoemd, vindt ook dat de Algemene Raad niet functioneert zoals het hoort. 'De oplossing ligt in de door *Notre Europe*, de denktank van Jaques Delors, voorgestelde minister van Europese Zaken. Elk land zou zo'n minister, die tegelijkertijd als een vice-premier zou moeten fungeren, moeten afvaardigen om onder andere de Europese Raden voor te bereiden.' Dankert vraagt zich af of dat de problemen wel oplost. 'Een van de redenen waarom de Algemene Raad zo slecht functioneert is dat de regeringsleiders te weinig vertrouwen hebben in hun ministers van Buitenlandse Zaken. Het is maar de vraag of de regeringsleiders dit vertrouwen wel aan de ministers van Europese Zaken zullen geven.' Van Staden is positief over het idee. Hij noemt argumenten waarom de Algemene Raad in ieder geval niet meer geschikt is de Europese Raden voor te

bereiden. 'De Algemene Raad heeft de verantwoordelijkheid voor het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid. Daaraan hebben zij hun handen vol. Daarnaast hebben vooral de ministers van Buitenlandse Zaken van de grote lidstaten het veel te druk met het eigen buitenlands beleid. Ze zijn soms niet eens aanwezig op de bijeenkomsten van de Algemene Raad.'

Lakense taferelen in de toekomst?

Vanaf januari 2002 wordt Spanje voorzitter. Alejandro Agag Longo, Europarlementariër voor de Spaanse regeringspartij de Partido Popular, kijkt alvast vooruit naar de Europese top in Sevilla die het Spaans voorzitterschap moet afsluiten. 'Het mooiste is het als voor deze Europese Raad alle problemen uitonderhandeld zijn. Maar je moet realistisch zijn. Er zal altijd wel wat over blijven om over te steggelen op de Europese Raad zelf.' Dehaene is het daar mee eens. 'Politici zijn

ook mensen en waar mensen zijn wordt gemenst, ook in de Europese Raad.' Dehaene kijkt ondertussen alvast vooruit naar zijn vice-voorzitterschap van de Conventie, die begin maart volgend jaar van start gaat. Deze heeft één heel jaar de tijd om de Inter Gouvenementele Conferentie (IGC) van 2004 voor te bereiden, wellicht genoeg om Lakense taferelen op deze IGC te voorkomen. 'De impact van de conventie zal afhangen van de mate van consensus die zij kan bereiken. De conventie moet proberen met voorstellen te komen die gebaseerd zijn op consensus, zodat zij de IGC van 2004 waar de voorstellen behandeld worden geen keuze laat dan de deze te accepteren.' Dankert is somber. 'Het resultaat in Laken is een slecht voorteken van wat er gaat gebeuren op die belangrijke bijeenkomst in 2004. Dezelfde regeringsleiders die nu over agentschappen ruzieden, zullen dan de conclusies van de Conventie moeten beoordelen.'

Colofon

@europa is een opiniërend fax - en emailmagazine over Europa. De redactie stelt zich ten doel het debat over de toekomst van Europa te stimuleren. @europa verschijnt om de twee weken op zaterdag en wordt gemaakt door een onafhankelijke redactie. @europa wordt mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

REDACTIE

Mark Beunderman, Esther Gaarlandt, Geert-Jan Kuip, Vanessa Lamsvelt, Martin Mevius, Jan Middendorp.

REDACTIEADRES

@europa, Prinsengracht 1, 1015 DK Amsterdam, Nederland
telefoon: 020-520.52.85, fax: 020-520.52.86,
www.ateuropa.nl

AANMELDEN

Aanmelden voor een gratis mailabbonnement kan door een mailtje te sturen naar info@ateuropa.nl.

Column Doortastend besluit Eerste Kamer

Op 4 december nam de Eerste Kamer een motie aan over de manier waarop de Raad van Europese Ministers van Justitie en Binnenlandse Zaken (JBZ-Raad) voortaan zogenaamde 'kaderbesluiten' moet behandelen. Als het ontwerp daarvan niet eerst tenminste zes weken openbaar is geweest na de onderhandelingen in de Raad, dan zal de Eerste Kamer de Nederlandse ministers niet toestaan om daarvoor te stemmen. Omdat in de Derde Pijler van de EU, die justitie en binnenlandse zaken behelst, beslissingen bij unanimitie moeten worden genomen, betekent dit dat het betreffende kaderbesluit door Nederland in Europa wordt geblokkeerd.

Waarom deze blokkade? Omdat die Derde Pijler voorziet in de mogelijkheid om kaderbesluiten vast te stellen die bindend zijn voor de lidstaten. Bij Europese richtlijnen uit de Eerste Pijler (de interne markt) is dit ook het geval, maar het verschil is dat kaderbesluiten niet alleen op initiatief van de Commissie kunnen worden vastgesteld (hetgeen garandeert dat het openbaar is), maar ook op initiatief van een lidstaat, zonder openbaarheid.

Bovendien wordt een richtlijn uit de Eerste Pijler besproken in de Raad van Ministers en voorlopig vastgesteld, waarna het eerst naar het Europees Parlement gaat voor medebeslissing of advies. Kaderbesluiten worden binnen de JBZ-raad echter vastgesteld zonder dat het Europees Parlement over het eindontwerp heeft kunnen meepraten, en zonder dat de publieke opinie er een discussie

aan kan wijden. Bij zaken op dit terrein willen de rechtswetenschap, advocatenordes en NGO's zoals Amnesty commentaar leveren. Maar dat kan nu pas achteraf, wanneer de besluiten al zijn vastgesteld en gepubliceerd!

De beide kamers van het Nederlandse parlement hebben een bijzondere positie. Al in het Verdrag van Maastricht is bepaald dat besluiten die voor Nederland bindend zijn in de Derde Pijler niet kunnen worden vastgesteld met medewerking van een Nederlandse minister, zonder dat die minister eerst instemming heeft verkregen van elk van beide kamers. Dit heeft geleid tot een open vorm van communicatie tussen de ministers van Justitie en Binnenlandse Zaken over de agenda van bijeenkomsten van de JBZ-raad. Een motie-Jurgens heeft in 1997 vastgelegd dat, als het ontwerpbesluit niet tenminste vijftien dagen tevoren aan de Kamer is voorgelegd, die instemming automatisch wordt onthouden. Vijftien dagen is wel een minimum om complexe problemen, zoals onlangs bij het kaderbesluit over een Europees arrestatiebevel, te doorgronden en erover in de Kamers te beslissen! Vaak zijn die ontwerpen nog niet klaar, zijn zij nog voorwerp van onderhandeling. Dan moet de Nederlandse minister laten weten dat hij niet aan de besluitvorming kan meewerken, het zogenaamde "parlementair voorbehoud". Dat is een regeling, die verder alleen in Denemarken en het Verenigd Koninkrijk enigszins vergelijkbaar bestaat. De nationale parlementen laten helaas deze zaken behoorlijk sloffen.

Anders de Eerste Kamer, net als de Tweede Kamer trouwens. Zij voelde zich belemmerd door het feit dat zij zelf wel kennis droeg van

teksten, maar dat daarover geen discussie met de samenleving mogelijk was, omdat die teksten niet worden gepubliceerd. Vandaar die forse tweede motie-Jurgens van 4 december. Die wil dus afdwingen dat er alsnog een periode van openbaarheid wordt ingebouwd tussen afronding van de onderhandelingen in de JBZ-raad en de uiteindelijke vaststelling. Het Europees Parlement kan dan alsnog adviseren, en het publiek kan zich over de gepubliceerde tekst opwinden, voordat de tekst – al of niet geamendeerd vanwege die discussie – door de JBZ-raad wordt vastgesteld. Bij ons wordt het meest onbenullige wetje, bijvoorbeeld een Kabouters- en Trollelawet, keurig via adviesinstanties, de ministerraad en, in alle openbaarheid, twee Kamers geleid om een openbaar debat mogelijk te maken. En bij de JBZ-raad gaat het juist over de gevoelige materie van politie en justitie.

Voor onze ministers wordt het niet eenvoudig. Zij moeten voortaan bij elk kaderbesluit vooraf aankondigen dat zij niet zullen meewerken als die fase van openbaarheid niet wordt ingelast. Zij zullen dan als spelbrekers worden bejegend, en er zal forse politieke druk worden uitgeoefend (zoals op Berlusconi op de EU-top in Laken over het arrestatiebevel). Maar die ministers zullen zeggen: mijn parlement wil het zo in het belang van de rechtsstaat.

En trouwens, de Europese Unie verdedigt toch openheid en democratie, en eist van nieuwe lidstaten dat zij zich daaraan aanpassen? En hoe is het dan met de EU zelf? Nou dan.

Erik Jurgens is lid van de Eerste Kamer voor de PvdA